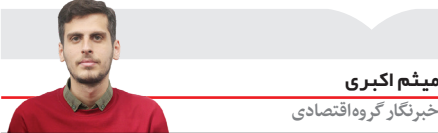

میثم اکبری

خبرنگار گروه اقتصادی

بررسی سرگذشت و سرنوشت موسسات اعتباری و صندوق های قرض الحسنه‌ای کشور مساله‌ای است که برای بسیاری از افراد می‌تواند جالب توجه باشد و چه‌بسا نگاه موشکافانه آن برای سیاستگذاران و مجریان واجب است؛ اینکه چگونه موسسات اعتباری با دغدغه کمک به طبقات محروم وارد فضای پولی و بانکی کشور شدند و نه‌تنها در این مسیر موفق نشده‌اند بلکه با فعالیت اقتصادی مسموم وسوءاستفاده‌از ابرازهای اعتباری خود، به اقتصاد کشور و همان اقشار محرومی که از آنان دو می‌زدند ضربه وارد کردند. یکی از این موسسات اعتباری که منطقه آن از انحلال موسسات اعتباری و صندوق های قرض الحسنه دیگر شکل گرفت موسسه اعتباری نور بوده؛ موسسه‌ای که هم اکنون دادگاه رسیدگی به اتهام پولشویی و تخلفات هزار و ۶۰۰ میلیارد تومانی در آن، در حال بررسی است. این موسسه اعتباری که از بدو تاسیس، بعضی از سهامداران آن به شکل های خانوادگی و مرتبط، سهامدار عمده آن بودند و بعدها در سمت های مشاوره و... مشغول به فعالیت شدند به‌دلیل عدم ثبات مدیریتی، ضعف زیرساختی و فنی، عدم تخصص هیات‌مدیره و مدیران وعدم التزام به شفافیت (انتشار تنها یک صورت مالی آن هم حسابرسی نشده طی ۸ سال اخیر) کارنامه‌ای را بجا گذاشت که علاوه‌بر اتهام پولشویی هزار و ۶۰۰ میلیارد تومانی، رد پای ۴۱ هزار میلیارد تومان اضافه برداشت از بانک مرکزی و فساد در معاملات (برای مثال فروش بیش از ارزش کارخانه فولاد ۵۵ میلیاردی به قیمت ۹۵ میلیارد تومان به موسسه) را می‌توان در پرونده آن دید. موضوع جالب‌تر اینکه، براساس متن قرائت شده در دادگاه، بانک مرکزی مدعی شده که بر اثر اقدامات زیان‌بار انجام شده در این موسسه طی سال‌های ۹۷ و ۹۸، بخشی از تورم ایجاد شده در کشور مربوط به این نارتازی و اقدامات مجرمانه در این موسسه بوده است. از این‌رو در شرایطی که یکی از راهبردهای مهم بانک مرکزی براساس گفته‌های رئیس کل آن در سال ۱۴۰۲، انحلال بانک‌های ناتراز بوده و برنامه آن نیز به دولت ارائه شده، از موارد مهمی که باید مدنظر قرار گیرد، سهاماندهی این قبیل موسسات است؛ موسسات اعتباری‌ای که با ایجاد حیط خلوت برای برخی افراد و در سایه مدیریت موازین حرفه‌ای، ضربه‌های جبران‌ناپذیری را به اقتصاد وارد کرده‌اند و قطعاً انتصاب هیات سرپرستی برای مدیریت آنها نمی‌تواند راه جامع و کاملی باشد و نیاز به نقش آفرینی فعال‌تر تری توسط نهاد ناظر دارد.

عدم ثبات مدیریتی موسسه نور از بدو تاسیس

آبان‌ماه سال ۱۳۹۱ بود که «تعاونی‌های اعتبار کارسازان آینده و پیشگامان کوپربزردهومچنین صندوق قرض الحسنه‌ریحانه گستر مشیز» تفاهمنامه‌ای را جهت انحلال و تشکیل موسسه اعتباری جدید امضا کردند تا در ۲۷ اسفند همان سال موافقت خود را با بانک مرکزی با انحلال و تجمیع این ۴ تعاونی اعتبار و صندوق قرض الحسنه اعلام کند. ۱۱ ماه بعد در ۲۱ بهمن ۱۳۹۲ بانک مرکزی با ارسال نامه‌ای به سازمان بورس موافقت خود را با تشکیل موسسه اعتباری نور از محل تجمیع این موسسات اعلام کرد تا در ۱۱ تیر ۱۳۹۴ پس از ثبت نزد سازمان بورس و اوراق بهادار، مجوز فعالیت موسسه اعتباری نور با شماره ۹۶/۹۱۷۴۳ و با امضای رئیس کل وقت بانک مرکزی از سوی این بانک صادر گردد. اما روندفعالیت این موسسه به‌صورت مطلوبی پیش‌نرفت به‌طوری‌که در اواسط سال ۱۳۹۷ مدیرعامل این موسسه وتعدادی از معاونان نیز استعفا دادند، حتی طی دو سال پیش از آن نیز این موسسه ۴ مدیرعامل و سرپرست را به خود دید، موضوعی که نشان از عدم وجود ثبات مدیریتی در این موسسه داشت. هم‌اکنون نیز با حکم بانک مرکزی اداره این موسسه با هیات سرپرستی سه نفره

اداره می‌شود، از سویی دیگر سهام این موسسه در بازار پایه قرمز فرابورس قرار دارد و مشمول فرایند تعلیق است.

انتشار تنها یک صورت مالی طی ۷ سال!

اما وضعیت شفافیت اطلاعات این موسسه که رکن رکینی از فعالیت بانک‌ها و موسسات اعتباری است تعریفی ندارد، چنانکه طی تمام سال‌های پس از موافقت بانک مرکزی با اعطای مجوز فعالیت به این موسسه، از کل ۱۶ اطلاعیه‌ای که از بهمن‌ماه ۱۳۹۴ تا اسفند ۱۳۹۷ در کدال منتشر ساخته ۱۲ اطلاعیه مربوط به تشکیل مجمع عمومی، لغوآن وتصمیمات، ۲ اطلاعیه انتشار صورت مالی میان دوره و تنها یک اطلاعیه مربوط به صورت‌های مالی کل دوره یک‌ساله (آن هم حسابرسی نشده) است. به بیان دیگر آخرین اطلاعیه این موسسه مربوط به لغو آگهی دعوت به مجمع عمومی بوده که در ۲۵ اسفند سال ۱۳۹۷ منتشر شده و بیش از ۴ سال است که این موسسه اطلاعیه‌ای را منتشر نکرده و طی سه سال فعالیت هم تنها ۱۶ اطلاعیه منتشر ساخته است. براساس اطلاعاتی هم که در سایت بانک مرکزی از این موسسه موجود است، نشان می‌دهد موسسه اعتباری غیربانکی نور با ۲۵۱ شعبه در سطح کشور بیش از بانک‌های خاورمیانه، دی، سامان، سرمایه، صنعت و معدن، رسالت، گردشگری و کارآفرین در سطح کشور شعبه دارد. نکته جالب در خصوص این موسسه اعتباری و موسسات اعتباری مشابه که پیش‌تر در گزارش‌ی که به بررسی «موسسه ملل» در «فرهیختگان» منتشر شده بود هم بدان اشاره شد علاقه موسسات اعتباری به دریافت مجوز بانک است و اگرچه وضعیت موسسه اعتباری نور فرسنگ‌ها با استانداردهای یک بانک معمول فاصله دارد اما ما مشاهده درس سایت آن مشاهده می‌شود که حداقل سعی داشته‌اند تا سایت خود عنوان بانک را یکدک بکشد.

پولشویی ۱۶۰۰ میلیاردی با ۹۶ متهم

۱۶ فروردین ۱۴۰۲ خبری با موضوع بزرگاری سومین جلسه دادگاه پرونده پولشویی هزار و ۶۰۰ میلیاردی با ۹۶ متهم موسسه نور در دادسرای استان گلستان در رسانه‌ها منتشر شد. البته دادگاه رسیدگی این پرونده از ۲۰ اسفند سال گذشته آغاز شده بود که در آن علاوه‌بر متهمان ردیف اول تا سوم و تعدادی از متهمان دیگر و وکلای آنان، وکلای موسسه اعتباری نور و تعاونی منحله اعتباری کارسازان آینده به‌عنوان شاکی و نماینده بانک مرکزی نیز حضور داشتند؛ موضوعی که نشان می‌دهد اگرچه تعاونی اعتباری کارسازان آینده در سال ۱۳۹۱ منحل شده بود، اما همچنان عواقب فعالیت‌های ناسالم این تعاونی اعتباری و موسسات و تعاونی‌های مشابه با آن همچنان گریبان گیر شبکه بانکی کشور است. جالب توجه است در کیفرخواست ۱۵۰ صفحه‌ای این پرونده، متهمان پرونده به انواع اتهامات نظیر شبکه اختلاس منجر به اختلال عمده در نظام اقتصادی به میزان هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان، عضویت در شبکه کلاهبرداری از طریق معاونت موضوع شکایت موسسه نور و مشارکت در پولشویی سازمان یافته، تشکیل شبکه کلاهبرداری از طریق تاسیس شرکت‌های متعدد و فروش دارایی و مشارکت در پولشویی سازمان یافته از طریق استفاده از عواید مجرمانه و نگهداری اموال و... متهم شدند. بنابه گفته نماینده دادستان در جلسه دادگاه متهمان با استفاده از حساب اشخاص حقیقی بدون اطلاع آنها و همچنین استفاده از حساب‌های بانکی اجاره‌ای، اقدام به پولشویی می‌کردند و فروش اموال و املاک و کارخانه‌های تعطیل به قیمت غیر واقعی و بالاتر از قیمت روز به موسسه، واگذاری قراردادهای تعمیر و تجهیز شرکت‌های وابسته به موسسه به افراد خاص و فاکتورسازی و کلاهبرداری از طریق شرکت‌های صوری از دیگر اقدامات مجرمانه متهمان ردیف اول و دوم این پرونده بوده است.

۴۱ هزار میلیارد تومان اضافه برداشت از بانک مرکزی

بررسی موارد مطرح شده در جلسات دادگاه موسسه نور نکات

در موسسه مالی نور چه می‌گذرد؟

نورافکن روی اطلاعات مالی عجیب یک موسسه مالی

شده که در قالب تسهیلات صوری سپرده‌ها، فاکتورسازی، صدور اسناد مجعول، گرانمایی، تسهیلات غیرواقعی و استفاده از حساب‌های اجاره‌ای حیف و میل شده است. »

سهیم موسسه نور از ایجاد تورم در کشور

البته موارد گفته شده تمام اتهامات ذکر شده نبوده وقصه تخلفات ایمن پرونده بیش از این مقدار بوده و حتی می‌توان گفت اثر آن محدود به یک یا دو استان نشده است؛ چرا که تسهیلات بدون رعایت ضوابط بانک مرکزی وبدون اعتبارسنجی و رعایت توجیهات فنی مالی و اعتباری مساله‌ای است که نقش بالایی را در خروج منابع به شکل ناصحیح از این موسسه ایفا کرده است، به‌طوری‌که براساس گفته‌های وکیل موسسه اعتباری نور، بانک مرکزی در نامه ۲۸ تیر ۱۴۰۰ به این موسسه تصویر دردناکی از تخلفات درون این موسسه که اثر خود را بر نظام اقتصادی و معیشت مردم تحمیل کرده نمایش گذاشت: «طی نامه‌ای ۲۸ تیر ۱۴۰۰ بانک مرکزی اعلام کرد که بر اثر اقدامات زیان‌بار انجام شده در این موسسه در سال‌های ۹۷ و ۹۸ و ناترازی‌ای که متهمان در این پرونده ایجاد کرده‌اند، ۸٫۲ درصد تورم ایجاد شده در کشور ناشی از این اقدامات مجرمانه بوده که ۲٫۲ درصد این رقم صرفاً مربوط به فعالیت‌های مجرمان متهمان این پرونده در استان‌های گلستان و سمنان بوده است. «این موضوع نکته مهمی است که طی این سال‌ها به روایت‌های متنوع و به انحای مختلفی در کشور ثابت شده است، برای مثال در سالیان اخیر و در پی بحران موسسات اعتباری و صندوق های قرض الحسنه، بانک مرکزی برای جبران ضرر سپرده‌گذاران این موسسات اعتباری مجبور به پرداخت مبلغ سپرده‌های آنان تا ۳۵۵ هزار میلیارد تومان شد. جبرانی‌که از جیب تمام ملت ایران انجام شد آن هم در زمانی که صندوق های قرض الحسنه و موسسات اعتباری، رسالت خود را خدمت‌رسانی ارزان، آسان و به‌دور از مشکلات بانکداری معمول می‌دانستند که در عمل ثابت شد در نبود نظارت دقیق و یکپارچه بانک مرکزی نه‌تنها این موسسات اعتباری عملکرد صحیحی ندارند، بلکه با گسترش تبعات منفی عملکردی خود، تأثیرات جبران‌ناپذیری را چه‌به‌اقتصاد کشور و چه‌به‌ایده‌اصلی خود وارد می‌کنند و به‌نوعی به چیزی تبدیل می‌شوند که از آن گریزان بودند.

حیات خلوتی برای سهامداران خانوادگی

از موضوعاتی که در روند شکل‌گیری موسسه نور و از همان ابتدا جلب توجه می‌کرد سهامداری اشخاص حقیقی و در سهم‌های بالا-در نسبت با سایر سهامداران- بود که اگرچه ممکن است گفته شود سهامداری افراد تابع قوانین و مقررات خود در نظام بانکی کشور بوده است، اما سهامداری در زیرجره‌ای از اشخاص حقیقی دارای ارتباط خانوادگی و همچنین در دست داشتن کرسی‌های مدیریتی سبب بروز حساسیت در این خصوص می‌شود مخصوصاً آنکه این موضوع به سهامداری محدود نشده و در قالب‌های دیگری نظیر مشاوره و... سایه تضاد منافع اشخاص با موسسه مالی و اعتباری گسترانیده می‌شود. برای مثال نگاهی به فهرست

جالبی را در خصوص عملکرد این موسسه طی سالیان گذشته و آسیبی که به‌تنهایی به نظام اقتصادی کشور وارد ساخته روشن می‌سازد. برای مثال در جلسه دوم دادگاه به طرح شکایت و ارائه ادله ومستندات وکلای تعاونی اعتباری کارسازان آینده وموسسه اعتباری نور، وکیل تعاونی منحل شده کارسازان آینده اعلام کرد: «میزان بدهی موسسه نور با محاسبه جرمیه ۳۴ درصدی اضافه برداشت به بانک مرکزی حدودا ۴۱ هزار میلیارد تومان اعلام شده که پرونده آن در شعبه پانزده جرایم اقتصادی تهران مرتبط با اتهامات هیات‌تصفیه کارسازان آینده که بعد‌ها در موسسه نور ادغام شد، رسیدگی می‌شود.» در واقع براساس گفته‌های وکیل تعاونی منحل شده کارسازان، متهم ردیف اول پرونده به‌عنوان کارمند و مدیریت شرکت تعاونی کارسازان آینده وموسسه نور در استان‌های گلستان وسمنان حد فاصل سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸ با تشکیل شبکه سازمان یافته اقدام به خروج منابع معتنابهی از وجوه شرکت تعاونی کار آن آینده به‌نفع خود و دیگر متهمان این پرونده کرده است. همچنین وی با سوء استفاده از وظایف شغلی و اختیارات قانونی خود در شرکت کارسازان آینده وموسسه نور با تشکیل شبکه مجرمانه و تبانی و مشارکت فعالانه متهم‌های دوم، سوم و چهارم و همچنین به کارگیری نزدیکان و دوستان با عنوان معتمدان از طریق افتتاح حساب‌های صوری، اعطای تسهیلات کلان، افتتاح و انتقال سپرده‌های بلندمدت بدون پشتوانه مالی و برخلاف بخشنامه‌های بانک مرکزی و تغییر مشخصات صاحبان حساب بعد از اتمام عملیات پولی و بانکی با استفاده از ضعف نرم‌افزاری که برای امور مالی شرکت تعاونی سازمان استفاده می‌شده‌و از بین بردن فیزیکی اسناد بانکی موردنظر و متعاقب آن جابه‌جایی پول به‌صورت شبکه‌ای در بین افراد مختلف حقیقی و حقوقی وتبذیل آن به اموال منقول و غیرمنقول به‌صورت گسترده برای استفاده از عواید ناشی از جرم اقدام می‌کردند.

عجایب یک کلاهبرداری از موسسه

واضح است که در سایه ضعف نظارتی و کاستی‌های فنی، زمینه فعالیت‌های مجرمانه از طریق افراد دارای دسترسی ایجاد می‌شود که در بررسی این پرونده این موارد به کرات دیده می‌شود. از سوی دیگر اما روش‌های پولشویی و خروج پول از این موسسه که توسط متهمان صورت پذیرفته جالب توجه است، چنانکه به گفته وکیل تعاونی منحل شده کارسازان آینده، خرید املاک و کارخانه‌های ورشکسته یکی دیگر از شگردهای خروج پول از موسسه بوده است: «برای مثال در یک مورد کارخانه نورد فولادی که در زمان خرید ۵۵ میلیارد تومان ارزش واقعی آن بود، ۹۵ میلیارد تومان قیمت گذاری کردند و مابه‌التفاوت این مبلغ را از موسسه خارج کردند.» از سویی دیگر مقصد مبالغ حاصل شده یکی از موارد مهم است که در ردگیری و شناخت شبکه پولشویی در این بانک می‌تواند مهم باشد. در این خصوص وکیل موسسه اعتباری نور در دادگاه می‌گوید: «مبلغی حدود بیست و یک هزار میلیارد ریال (معادل ۲۱۰۰ میلیارد تومان) از منابع خارج شده مربوط به تعاونی کارسازان آینده وموسسه نور به استان‌های گلستان وسمنان وارد

اقتصاد کشور؛ گروگان دعواهای استادیومی

بدون تغییر جای دلار در معادله می‌توان گفت تقاضا برای دلار بسیار بیشتر شده و تقاضا برای ریال کمتر که تأثیر مشابهی در نتیجه خواهد داشت. در این شرایط با عرضه بیشتر دلار درواقع نقدینگی را افزایش می‌دهیم. همچنین با کمی اغراق می‌توان گفت افزایش عرضه دلار، با قوت‌بخشی به حاکمیت دلار، در میان مدت و بلندمدت، تقاضا برای آن را بیشتر و قیمت آن را بیشتر می‌کند. برای حل این مشکل نیاز است که تراکشن‌های دلاری زیر دیدبان بانک مرکزی و مراکز نظارتی و مالیاتی رفته وقانون مالیات بر عایدی سرمایه تصویب واجرا شود. اما مشکل اصلی در اجراست، زیرا دولت کنترلی بر حجم عظیم اسکناس های دلار درون کشور ندارد. دولت در اینجا خوش شانس است که خودش عمده‌ترین توزیع کننده این اسکناس هاست و می‌تواند با قطع عرضه آن نفس دلار را ببندد. آقای فرزین با اینکه بارها اعلام کرده که نرخ دلار بازار غیررسمی را قبول ندارد و آن نرخ برای پولشویی وقاچاق است اما هیچ‌وقت عرضه اسکناس دلار در بازار آزاد را متوقف نکرده است. چالش مهم این است که گران‌ترین دلار موجود، لنگر انتظارات تورمی است و عدم عرضه دلار در بازار آزاد مساوی با انفجار انتظارات تورمی و رکود و ورشکستگی سراسری اقتصاد کشور خواهد بود. راه خروج از این مخمصه برای بانک مرکزی، هدف‌گذاری تورمی و تغییر لنگر تورمی از دلار به ریال است. در این باب تجربه‌ای که

نرخ بهره حقیقی بسیار منفی <- فرار رای <- رشد قیمت ارز <- تورم <- نرخ بهره حقیقی منفی تر <- باین نرخ‌های بهره، ننگه داشتن ریال به‌صرفه نیست و همه به دنبال فرار از دست ریال هستند. لذا سپرده‌های بلندمدت به سپرده‌های کوتاه مدت تبدیل می‌شود. سپرده‌های کوتاه مدت به پول و پول‌ها به دلار تبدیل می‌شوند و با بالا رفتن نرخ دلار، لنگر انتظارات تورمی فعال شده و تورم رشد می‌کنند و این پروسه خودش را تغذیه و بازتولید می‌کند. بدین ترتیب سرعت گردش پول ونسبت پول از نقدینگی با سرعت بالایی رشد کرده و تورم می‌سازد. این گونه است که با وجود کنترل ترانزنامو کاهش شدن نقدینگی، تورم همچنان در حال بالا رفتن است. پولی بودن تورم نقض نمی‌شود، اما عوامل انتظاری و فشار هزینه، بر شاخص‌های پولی اثر می‌گذارند.

دلار: رقیب حاکمیت ریال

پروسه بالا یک اثر شوم دیگر نیز دارد و آن تبدیل شدن دلار به رقیبی برای حاکمیت ریال درون مرزهای کشور خودمان است. پول را اگر وسیله مبادله در نظر بگیریم که هر دو طرف مبادله به‌طور قراردادی ارزش آن را قبول دارند، می‌بینیم که این روزها دلار به‌عنوان رقیبی برای ریال در کشور مان، به‌پول تبدیل شده است و می‌توان در نظریه مقداری جای آن را در معادله عوض کرد. البته به تعبیری دیگر

خیلی نزدیک به ماست، روسیه است. هدف‌گذاری تورمی در روسیه اجرا شده و جواب هم داده است. این اتفاق به چند سال برنامه‌ریزی دقیق وبسترسازی و بانک مرکزی مقتدر ومستقل نیاز دارد. متأسفانه ما هیچ کدام از این موارد را نداریم. نتیجه هم این می‌شود که آقای فرزین می‌کوشد تا اقدامات وبسترسازی‌های چندساله روسیه را یک شبه با مرکز مبادله شبیه‌سازی کند. آن هم بدون سیاست فعالانه پولی برای جایگزینی لنگر تورمی. نتیجه واضح ومبرهن است. بانک مرکزی در رقم زدن این اتفاق شکست خورده و پس از تورم‌گستنی که با صعود دلار به شصت هزار تومان پدید آمد، به مداخله در بازار آزاد برمی‌گردد.

به داد ایران برسیم

تورم، کلاف سردرگمی است که هر طرفش با طرف دیگر گره خورده است. تورم امروز کشور را نمی‌توان با گزاره‌های تک خطی توضیح داد. گزاره‌های نقدینگی تنها عامل تورم است و تورم امروز ما ربطی به نقدینگی ندارد؛ هر دو غلط هستند بلکه نقدینگی، سرعت گردش پول، نرخ ارز، انتظارات و فشار هزینه همه یکدیگر را تغذیه و بازتولید کرده و تورم می‌سازند. اغراق نیست اگر بگوییم مقصر اوضاع آشفته سیاست‌گذاری اقتصادی امروز کشور، سلب‌ریتی‌های پر سرصدا ی اقتصادی هستند. امروز وقت آن رسیده که دلسوزان کشور و کارشناسان ومختصان اقتصادی، دعوای استادیومی وتوین‌ها و برچسب‌زنی‌ها را کنار گذاشته و به داد ایران عزیزمان برسند.